

Åtta bygg- och bostadsföreningar fick lotshjälp 2020

De åtta projekten fick sammanlagt tre miljoner kronor i stöd för att finansiera projektlotsar. Projekten – byggföreningen Gården är ett av dem – är av helt olika karaktär.

Under 2020 och 2021 finns ett stöd på försök till bygg- och bostadsföreningar. Syftet är att kunna ge ett kunskapsstöd till projekten genom att finansiera projektlotsar. 2021 ökas stödet från tre till fyra miljoner kronor. Boverket handlägger ansökningarna och beslutar.

Villkor för att få stöd är att man bildat en ekonomisk förening med minst sex medlemmar och en insats på minst 10 000 kronor var. En vanlig ekonomisk förening, liksom bostadsrätter och kooperativa hyresrätter som är särskilda slags ekonomiska föreningar, kan söka stödet. Varje projekt kan som mest få 400 000 kronor.

BRF LYCKAN, GÖTEBORG. Lyckan är ett litet projekt med en knapp handfull lägenheter. Gruppen fick för 5–6 år sedan veta att Göteborgs stad då satsade på byggföreningar. De beskrev ett projekt utformat efter devisen centralt – barnvänligt – hållbart och fick en markreservat. Tomten är en tidigare p-plats och ligger i Vasastaden, en central och attraktiv del av Göteborg. Upplåtelseform bostadsrätt och byggstart hösten 2020.

BYGGFÖRENING GÅRDEN, UPPSALA. Rosendal är en ny stadsdel i Uppsala. Kommunen har en tydlig strategi för satsningen på hållbarhet i flera

FOTO: LENA GUSTAFSSON

Byggföreningen Gårdens första väggar är resta. Bygget pågår i Rosendal, Uppsala och är granne med kollektivhuset Rudbeckia.

bemärkelser. Rosendal får flera tusen nya bostäder och byggs ut i fem etapper. En av byggherrarna är byggföreningen Gården, det största byggföreningsprojektet som genomförs i landet just nu. Devisen är ekologiskt – ekonomiskt – socialt. Gården får 30 lägenheter och gemensamma lokaler. Byggstarten skedde i oktober 2020. Upplåtelseformerna blir både bostadsrätt och hyresrätt.

HÄSTEN KOOPERATIV HYRESRÄTTSFÖRENING, OCKELBO. Den kooperativa hyresrättsföreningen har funnits i flera år, behovet av nya bostäder för seniorer är stort och Hästen fick en tomt av kommunen i ett centralt läge. Det tog tid, men i december 2020 kunde man till slut trycka på

knappen för byggstart. Hästen får 17 lägenheter och en gemensam lokal. Särskilt intressant är bildandet av Ockelbo kooperativa fastigheter AB, som ägs till 40 procent av Ockelbo kommun och till 60 procent av Hästen. Föreningen kommer att blockhyra sin fastighet av det nya bolaget, det är alltså inte en ägarmodell där föreningen har allt ansvar själv.

LINDBERGA BY EKONOMISK FÖRENING, VINGÅKER. I byn Österåker finns en stor andel äldre som bor i egna hem, men som skulle behöva flytta till nya lättskötta bostäder. Civilsamhället är livaktigt och tog tag i frågan. Diskussionerna ledde till ett projektförslag med nya bostäder

Nu blickar vi framåt

Det begränsade och tråkiga pandemi-livet fortsätter. Men nu har vaccineringen rullat igång och vi blickar framåt mot att få träffas som vanligt igen.

Årsmötet i Kollektivhus NU i mars måste vi dock genomföra digitalt igen, och i stället för den idébyttardag som vi brukar ordna för våra medlemsföreningar dagen efter årsmötet, satsar vi på två digitala diskussions-träffar under vintern/våren.

Digitalt erfarenhetsutbyte som komplement till fysiska träffar är nog något vi kommer att ta med oss i fortsättningen också. För många medlemmar är det enklare att delta digitalt än att avsätta en hel helg för resa, årsmöte och idébyttardag.

Vi ser också fram emot att fyra kollektivhus och en byggemenskap blir inflyttningsklara under 2021, **Hambo i Hammenhög, Boihop**

Högsbo i Göteborg, Kombo i Stockholm samt **Rudbeckia** och **Gården i Uppsala**. Många nya människor får möjlighet att bo tillsammans. Och vi ser fram emot flera nya eller vidareutvecklade samarbeten med andra organisationer.

Vi ingår som partners i tre projektansökningar, en tillsammans med forskare vid Lunds universitet om boende och hälsa, en med forskare vid Umeå universitet samt en för en tredje fas av projektet Divercity med syfte att fortsätta att utveckla arbetssätt kring bygg- och bogemenskaper, inte minst i den kommunala planeringen.

Sveriges nationella centrum för arkitektur och design, ArkDes, kommer troligen att fokusera på boendeformer under året och vill då ha någon form av samarbete med Kollektivhus NU.

Kollektivhuset Kombo, Hägerstensåsen i Stockholm. I gatuplanet finns en lokal som ska kunna användas av hela området. Tunnelbanestationen ligger tvärs över gatan.

Och på årets stora arkitekturbiennial i Venedig är temat "Hur ska vi leva tillsammans" och hela den nordiska paviljongen kommer att vara en fullskalig bogemenskap. Den kommer att kunna besökas digitalt. Vi kommer att berätta hur!

ULRIKA EGERÖ, ORDFÖRANDE

Åtta bygg- och bogemenskaper...

◀ som ska byggas på kommunal mark som en ny "by" i centrum av Österåker. Andra idéer är ett litet servicecenter, med bland annat en digital lanthandel. Sörmlands Sparbank bidrog med 30 000 kronor till en arkitekt. Ritningsförslaget visar mindre lägenheter med direkt tillgång till en inglasad utomhusmiljö. En ekonomisk förening kommer att organisera hela projektet med servicecenter med mera och fungera som "byggherremotor" för de nya bostäderna.

BRF RÖDA OASEN, MALMÖ. Sege Park var tidigare ett mentalsjukhus. I dag pågår stadsdelsutveckling. Byggnaderna från förr kommer i de flesta fall att byggas om till bostäder. I övrigt tillkommer många bostäder genom nyproduktion. Röda Oasen kommer att köpa en av de äldre

byggnaderna och bygga om den till ett kollektivhus med 13 lägenheter och några uthyrningsrum. Ett storkök och andra gemensamma lokaler kommer att byggas. Projektet började med att en mindre grupp beskrev projektidén och sedan tillkom fler medlemmar. Föreningen får tillgång till huset under våren 2021. I höst börjar ombyggnaden som till stor del kommer att genomföras med självbyggeri.

KOLMÅRDEN BYGGEMENSKAP, EKONOMISK FÖRENING. I Kolmården finns den mindre tätorten Krokek och byn Kvarsebo, belägna några mil från Norrköping. Behovet av nya bostäder är stort, särskilt för seniorer som vill kunna flytta från sina hus. Kolmårdens byggemenskap, bildad 2020, har fått Boverkets stöd. Intresset har vuxit sig starkt. Kolmårdens Utvecklingsbolag AB (med särskild vinstbegränsning) bildades också under 2020, och blir enligt planerna byggherre och fastighetsägare för de båda ekonomiska föreningarna.

BYGGEMENSKAP LUND, EKONOMISK FÖRENING. I Lund byggs en ny stor stadsdel, Brunnsberg, där kommunen vill få en blandad bebyggelse.

Initiativet till detta projekt har tagits av Dennis Kerkhoff, som är byggprojektledare med rötterna i Holland. Där är byggemenskaper vanliga inslag i byggande och boende. Av informationen på kommunens hemsida kan man dra slutsatsen att Dennis Kerkhoff i realiteten blir projektutvecklare för byggemenskapen, tillika projektlots. I maj 2020 togs beslut om att ge projektet en markanvisning.

BRF VILLA MÄLARHÖJDEN, STOCKHOLM. Stadsdelen Mälarhöjden byggdes för cirka 100 år sedan. En stor del av bebyggelsen utgörs av villor i lummiga trädgårdar. Enligt detaljplanen får fler hus byggas på tomten där Brf Villa Mälarhöjden ska byggas. I dag finns ett hus för en familj, när det är klart kommer det finnas två nya hus och föreningen får sammanlagt sex bostäder. Bygget sker under 2021. Arkitekterna bakom projektet tillämpar öppenhet med informationen om föreningen, även den ekonomiska planen. Sök på föreningens namn.

YLVA SANDSTRÖM
STYRELSELEDAMOT I
FÖRENINGEN FÖR BYGGEMENSKAPER

FOTO: RASMUS BERG

Ett av husen i Sege Park ska börja byggas om i höst till kollektivhuset Röda Oasen.

Lärdomar från sex projekt med delat boende

Ju mer resurser och aktiviteter man har tillgång till desto mer vill man vistas i sitt hem. När bostäder designas för att dela på gemensamma ytor som kök och vardagsrum kan klimatavtrycket per person minska med över 50 procent!

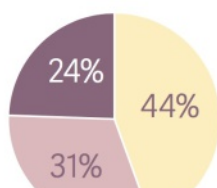
Det visar en ny studie av sex olika boendeformer runt om i Sverige.

Akademiska Hus har, tillsammans med bland annat HSB Living Lab och KTH Live-In Lab, givit ut en tvärvetenskaplig studie om hur framtidens delade boende bör utformas för att bli så klimatsmart och hållbart som möjligt. Studien visar bland annat att klimatavtrycket per person kan minska med över 50 procent när bostäder designas för att dela på gemensamma ytor som kök och vardagsrum.

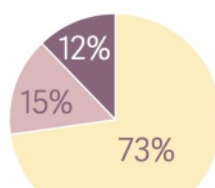
SEX OLIKA BOENDEFORMER för studenter, forskare och unga vuxna runt om i Sverige har granskats ur olika perspektiv – däribland ekonomiska och organisatoriska förutsättningar, bostadens byggnadsutformning och de boendes möjlighet till en hållbar livsstil: **KTH Forskningen** och **KTH Live-In Lab**, **KTH Draconis**, **K9 Coliving** (alla Stockholm), **HSB Living Lab** i Göteborg och **Vallavåningen**, Linköping.

K9 Coliving vänder sig till en grupp som i starten kallades för "digitala nomader" medan de övriga projekten är inriktade på studenter och forskare med delvis konventionella studentlägenheter. K9 är mest avvikande med små privata ytor från två kvadratmeter (det vill säga sängplatser i delade rum) till tjugofem, gott om gemensamma utrymmen och en hög grad av självförvaltning.

De olika projekten beskrivs ingående vad gäller ekonomi och organisation (vem bor här, hur är det organiserat, vad betalar man för och omflyttningen), hållbart boende och byggnadsutformning (vad har man privat, vad delas inom boendeenheten och vad delas i byggnaden eller kvarteret, vad finns det för funktionsytor och hur är de ut-

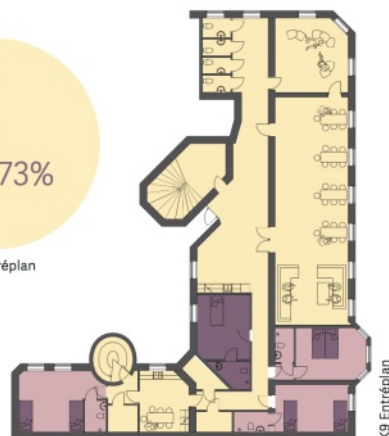
K9 Plan 2, normalplan

K9 Entréplan

Delningsgrad av hela byggnaden enligt zonbegrepp Z1-Z4.

- Z1 Helt privat yta inom en boendeenhet
- Z2 Delad yta inom en boendeenhet
- Z3 Delad yta inom en byggnad eller kvarter
- Z4 Yta som kan delas med externa, exempelvis staden

Analys av ytfördelning och plan över entréplanet i K9, colivingprojektet på Kommendörsgatan i Stockholm. Här finns många av de gemensamma ytorna i form av lounge, hemmagym, coworkingarea, allrum, ett av fem kök med mera.

formade) och hållbar livsstil (struktur och resurser, konsumtion och beteende). Beskrivningarna är både i ord och bild.

UTVÄRDERINGEN AV DE sex olika boendena är konkret och faktafylld med avseende på byggnationens storlek per person, klimatavtryck, projektkostnad och driftskostnad, men också med avseende på fördelningen privat/delad yta, hur man använder denna, trivsselfaktorer, möjligheter för personlig utveckling och sociala nätverk, samt hur organisationen av boendet förenklar eller försvårar för de boende. När de boende gemensamt kan ta ansvar, som i K9, blir boendemiljön såväl stimulerande, stödande som resurssparande.

STUDIEN VISAR ATT den arkitektoniska utformningen är avgörande. Ju fler resurser och aktiviteter som du har tillgång till, desto mer vill du vistas i ditt hem. I ett delat boende leder det också till att du skapar fler sociala relationer och samarbetar mer med de andra som bor där. På så vis kan den här typen av boende motverka den trend av ensamhet och psykisk ohälsa som vi ser främst bland unga vuxna i dag. Men ensamheten är stor och utbredd i många åldrar, och fler människor, inte bara unga, är därför intresserade av att bo med andra.

Den delade boendeformen kan bidra starkt till en hållbar samhälls-

utveckling, vilket är en viktig lärdom för bygg- och fastighetssektorn där vi kraftigt behöver sänka vår klimatpåverkan.

Byggnadens utformning påverkar i hög grad vår livsstil och vårt välmående. Vardagsmiljön behöver programmeras om, nya trender ska få ta plats och gamla förändras. Väl gestaltad rumslig struktur behövs.

NÄR VÅRA LIVSMÖNSTER förändras (postpandemi), kan till exempel möjligheten till en resursstark arbetsplats i hemmet tillsammans med andra kännas mycket attraktivt. Men som alltid behöver vi utgå från människors faktiska beteenden och behov i den arkitektoniska utformningen.

Studien visar också på vikten av att i ett tidigt skede planera för olika scenarier. En och samma byggnad ska kunna användas av olika grupper över olika tidsperioder. Vi behöver kunna återanvända befintliga byggnader för nya syften. Den byggnad som kräver minst resurser är ju den som inte behöver uppföras.

MARIA GRUNDITZ
MEDVERKANDE I STUDIEN

“Framtidens delade boende: En rapport om hållbarhet i livsstil och bostad” kan hämtas på akademiskahus.se

Fantasin och makten – att göra det möjliga verkligt

Sedan många år finns det möjlighet att driva lokala utvecklingsprocesser genom EU:s metod att främja lokal utveckling, kallad Leader. Grundtanken är att utveckling genomförs mest effektivt av dem som bor och verkar i ett område.

Hittills har två miljarder kronor gått till 53 Leader-områden i Sverige.

Leader är en metod där privat, ideell och offentlig sektor arbetar tillsammans. De som har idéer kan föra fram dem, engagera sig och söka pengar till utvecklingsprojekt. Det kan vara både på landsbygden och i staden. Men enbart i städer upp till 20 000 invånare.

Med stöd av Leaderfinansiering har massor av lokala grupper över hela Sverige fått möjlighet att förverkliga sina projekt om boende och byggande och det hållbara samhället.

Minst 40 miljoner kronor har gått till lokala bostadsutvecklingsprojekt under de senaste sju åren.

Lagnö bo, utanför Trosa, fick redan 2012 medel av **Leader Sörmlandskusten** för att göra förstudie och projektering för en kooperativ hyresrätt och en byggemenskap. Lagnö bo är konstruerat och byggt av de boende med hjälp av duktiga arkitekter och hantverkare. Huset är ekologiskt, hållbart och innehåller 19 lägenheter och gemensamma lokaler.

I **Stavsjö**, på gränsen mellan Södermanland och Östergötland, fick Kiladalens utvecklingsbolag medel av samma Leaderområde, för att ta fram detaljplan och projektering när de byggde åtta hyresrätter 2018.

Genom att gå samman, projektera, handla upp av ett lokalt byggföretag och göra vissa saker själva lyckades man bygga hyresrätter med bland landets lägsta produktionskostnader 2018.

Den stora målgruppen var äldre, som ville flytta till ett mer praktiskt boende och lämna sitt hus. Villkoret var att de skulle sälja sitt hus till en barnfamilj. På så sätt skapades en medveten flyttkedja på orten.

Nu har Kiladalens utvecklingsbolag fått nya medel från Leader

Sörmlandskusten för att bygga ytterligare tio hyresrätter.

I **Krokek** och **Kvarsebo** på Östgötadeln av Kolmården har man också bildat Kolmårdens utvecklings AB, starkt inspirerade av Stavsjö. Bolaget, som inte ska dela ut vinst, har fått medel av sitt Leaderområde – **Kustlandet** – för att klarlägga förutsättningarna för att bygga fler byggemenskaper i området och diskutera vilken förvaltningsform som passar bäst.

I både Krokek och Stavsjö är det behovet av bostäder för äldre som har satt igång processen.

Liknande tankar har många grupper av äldre runt om i landet. I Höga kusten har den tidigare planministern Görel Tidigdin samlat äldre i **Nordingrå-trakten** för att tillsammans med hjälp av Leader-medel projektera och diskutera behovet av bra bostäder och andra gemensamma frågor. I Vingåker i orten **Läppe** har man gjort liknande.

Leader Dalsland Årjäng fick omfattande medel för att anordna en arkitekttävling, med bland andra Gert Wingård i juryn, för att ta fram 2000-talets typhus för Dalsland. Tre unga arkitekter vann tävlingen och varje hus som nu byggs får ett projekteringsstöd på 250 000 kronor. Även i Jämtland finns liknande satsningar på typhus för ekobostäder finansierat av det lokala Leaderområdet.

På många platser över hela landet har olika former av ekobyar fått stöd för att samla intressenter och för projektering. I **Leader Sjö, Skog & Fjäll i Jämtland** har "Jamtli Living University" fått projektmedel till en fördjupad förstudie inför etableringen av en stadsnära ekoby med 30 bostäder. Syftet med projektet är att skapa konkreta förutsättningar, så att planeringen av bygg, drift och boende i Ekobyen ska kunna ske via ett formaliserat nät-

Schema över Leadermetoden med olika inslag av lokalt utvecklingsarbete.

FOTO: ROCCO GUSTAFSSON

Vedhuggning i Lagnö Bo utanför Trosa. Medel från Leader bidrog till förarbetena till projektet.

verk med målgrupperna, samt med stöd av ett lärande redan i planeringsfasen. Nästa steg är att bygga kooperativa hyresrätter.

I **Leader Skellefteå älvdal** pågår ett omfattande projekt att få ett fungerande koncept för byggande på landsbygden.

Ett annat angreppssätt utvecklades av två unga kvinnor utanför **Falkenberg** under begreppet "Lev din dröm". För att inte husen på landsbygden skulle stå outnyttjade ordnade de matchmaking mellan människor som var intresserade av att bosätta sig på landsbygden och ägarna till dessa mindre använda hus.

Nu pågår liknande projekt på en massa platser i landet, exempelvis i Dalsland, Småland och Höga kusten, oftast med stöd av Leader.

En ny period av Leader 2023–2027 förbereds med ytterligare finansiering av lokalt ledd utveckling. Runtom i landet sitter nu grupper och skriver program för denna period. Kartan och namnen på alla områden i Sverige finns på Jordbruksverkets **Leaderområden i Sverige – Jordbruksverket.se**. Där

kan du komma i kontakt med ett Leaderområde nära dig om du vill vara med i arbetet. Hos Jordbruksverket finns också information om den nya programperioden i form av mallar och en handbok.

Bor du i ett större stadsområde finns det medel genom några andra EU-program som regionalfonden och socialfonden. Men där går inte medlen till denna typ av under-

ifrånprocesser, utan till större utvecklingsprojekt. Där är det utvecklingsenheterna på regionerna som man ska ta kontakt med för att få veta mer.

PETER EKLUND
STYRELSELEDAMOT I
HELA SVERIGE SKA LEVA

Leader har stöttat en arkitekttävling om ett Dalslandshus som nu kan anpassas till lokala förutsättningar med extra bidrag. Arkitekter Jim Brunnestom, Magnus Hellum och Hampus Berndtson.

Kollektivet Hundrede Blomster fylder 50

Kollektivet bildades 1970 i Hellerup – en förstad till Köpenhamn – av en grupp studenter vid Köpenhamns universitet. Alla i gruppen hade varit aktiva i studentrevolten 1968. De flesta utbildade sig till läkare och tillhörde "medicinerfronten".

Kollektivet var en del av ungdomsupproret som ville göra upp med normer och auktoriteter i samhället. Namnet på kollektivet var inspirerat av Mao Tse-tungs kampanj "Låt hundra blommor blomma". Kampanjen var en uppmaning till folket att låta idéer och tankar komma till uttryck. En vacker tanke, som dessvärre följdes av Mao Tse-tungs stora utrensning av sina kritiker.

Utvecklingen i 100 Blomster under 1970-talet var också problematisk. Kollektivet var nära att upplösas på grund av ideologiska och personliga konflikter, på liknande sätt som åtskilliga andra av de många kollektiverna i Danmark under de åren.

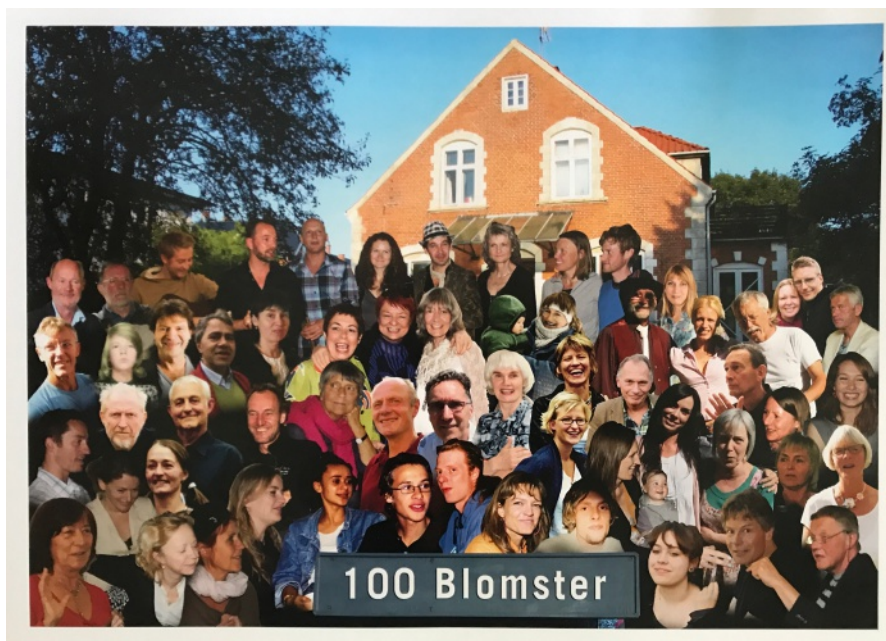
100 Blomster blev dock räddat: Från att ha varit en privatägd villafastighet där en grupp personer bodde utan vare sig formella ägaravtal eller levnadsregler, lyckades man skapa "Den självägande institutionen Svanemøllevej 94" med stadgar som var juridiskt hållbara och som säkrade att huset (och det fastighetsvärde som detta med tiden kom att representera) inte skulle kunna övertas av enskilda ägare.

Uppläggningsen har varit den juridiska förutsättningen för att kollektivet nu har kunnat existera i 50 år trots periodvisa kriser och problem.

Det är också bakgrunden till att vi under 2020 kunde skriva och ge ut jubileumsboken **"Kollektivet Hundrede Blomster 1970–2020"**.

Boken innehåller många bilder och illustrationer från de gångna 50 åren. Och dessutom 21 intervjuer med tidigare och nuvarande boende och med barn som fötts och/eller vuxit upp i kollektivet.

100 Blomsters femtioåriga historia beskrivs i sex bredare artik-

Ett antal av de över hundra personer som bott i kollektivet under de 50 åren. Collaget gjordes till 40-årsjubileet. 6-8 vuxna har bott samtidigt i huset genom åren.

lar, författade av kollektivisterna som bodde i huset under de olika perioderna. Det går att följa den politiska och kulturpolitiska utvecklingen genom årtiondena; några idéer och ideologier övergavs och nya tankar och idéer kom till:

- 1970-talet när de revolutionära idéerna kom i konflikt med det vardagliga familjelivet
- 1980-talet när kollektivets identitet kom att handla om storfamiljen och den politiska aktivismen i stort sett övergavs
- 1990- och 2000-talen när man i kollektivet i högre grad vände sig inåt mot sig själv och den mångfald som skapas av att komma nära andra människor.
- 2010-talet, när man som boende i en modern bogemenskap måste träna sig och lära genom relationer, lära hur man tar sig igenom kriser i den gemensamma trivselsen och hur man strävar mot gemensam konflikthantering.

Tarja Cronberg, som har bott i kollektivet under flera perioder, avslutar jubileumsboken med en artikel där hon sätter in kollektivet och kollektivrörelsen i ett större, nordiskt perspektiv. Hon beskriver det som ett viktigt samhällsexperiment som visar mot alternativa boende-

former, är en del av klimatkampen, resurshållningen och en av lösningarna på ensamhetsproblemen – och som ger idéer till och utmaningar för framtiden.

REDAKTIONSGRUPPEN
FÖR JUBILEUMSBOKEN

Jubileumsboken (ISBN 978-87-972736-0-9) har givits ut av "Den Selvejende Institution Svanemøllevej 94 (SIS) och kan köpas för 300 Dkr + porto 60 Dkr efter kontakt med:

- 1) Tøger Kyvsgaard:
tkyvsgaard@gmail.com eller
- 2) Jesper Bastholm Munk (Kollektivet): tel +45 22 56 75 75

Tarja Cronberg, en av författarna till jubileumsboken, har bott i tre omgångar i 100 Blomster.

En guldgruva för bygg- och bogemenskaper

I februari 2021 avslutas andra etappen av det Vinnovastödda innovationsprojektet Divercity.

20 aktörer och ett antal startargrupper har medverkat.

Syftet med Divercity har varit att skapa bättre villkor för byggemenskaper med hjälp av ökad kunskap, bättre arbetsmetoder och olika former av hjälpmedel.

All information finns samlad på divcity.se. Många av projektresultaten finns i form av en klickbar processöversikt med olika dokument. Här går det att hitta material för just det skede som en startargrupp är inne i.

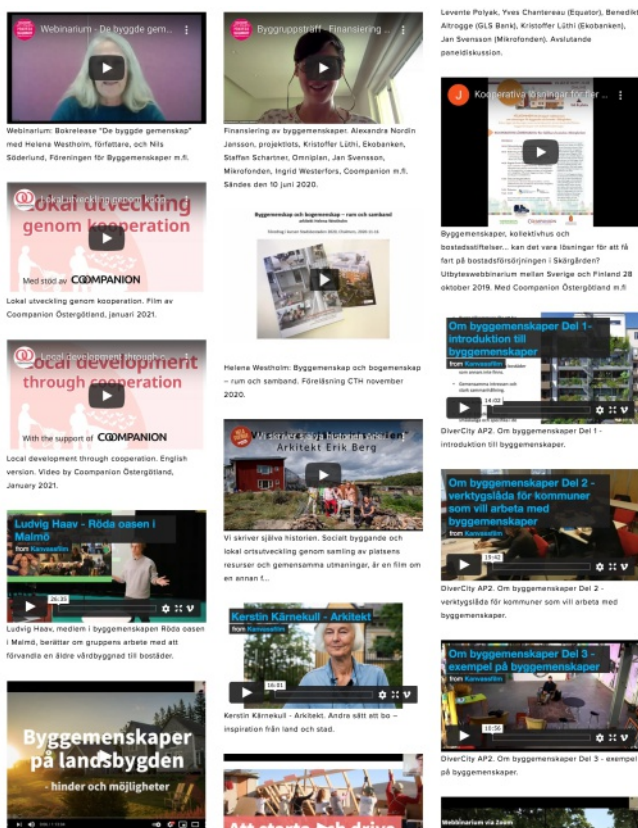
DE FEM ARBETSPAKETEN – samordning, kommunal process, juridik finansiering, byggrupper process och spridning av information och kunskap – har också illustrerats av tillhörande dokument, mallar, rapporter, exempel, videopresentationer och mycket mer.

Spännande att läsa är berättelserna om olika byggrupper; Röda Oasen, Hållkällbo, Villa Mälärhöjden, R:ekobyn Röstånga, Gården och Östergarn.

Dessutom finns litteratur, dokumentation av olika konferenser och seminarier liksom ett stort antal videofilmer samt länkar till radio, poddar och tidningsartiklar.

FEM VIDEOFILMER har just lanserats. Om byggemenskaper - Del 1 är en introduktion till byggemenskaper, del 2 är en verktyglåda för kommuner som vill arbeta med byggemenskaper och del 3 innehåller olika exempel på projekt. Dessutom finns en film om Röda Oasen i Malmö och en om andra sätt att bo under andra halvan av livet.

Det kan vara svårt att få en överblick – men varför inte testa "Avslutningswebbinarium Byggabo-turnén Östergötland" ordnad av Coompanion den 2 februari 2021? Sändningen börjar med en presentation av hela Divercity av Jonas Lagander. En bra sammanfattning som tar cirka 30 minuter. Sedan kommer bland annat

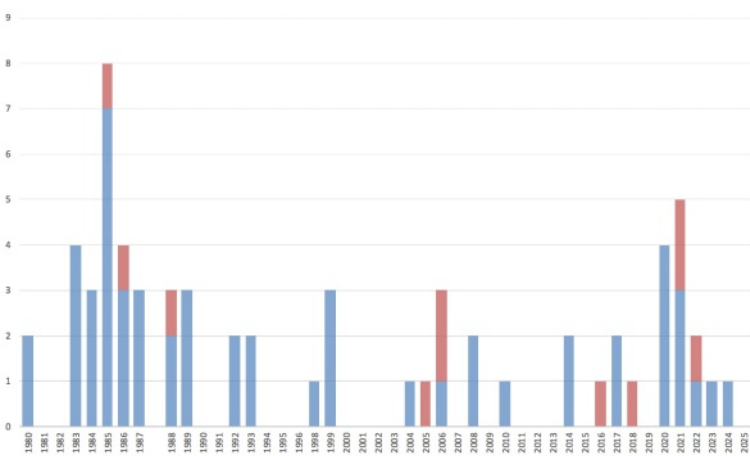

Ett stort antal presentationer är åtkomliga via länkar till videopresentationer på divcity.se.

kommunal information – Motala kommun vill stötta bygg- och bogemenskaper – inbjudan till studiecirkel och annat med anknytning till Östergötland. Tänk om samma drag fanns i andra delar av Sverige!

Hela hemsidan är en guldgruva som sagt.

KERSTIN KÄRNEKULL

Sedan 1980 har minst 65 bogemenskaper av olika slag kommit till. Av dessa har 11 varit byggemenskaper, som byggt i egen regi (röda) och 54 har byggts i samarbete med ett bostads- eller fastighetsföretag (blå). Källa: Kollektivhus NU

Ett möte i januari 2019 på KTH när Divercity just kommit igång. Två års intensiot arbete ligger framför gänget på bilden.

FOTO: KERSTIN KÄRNEKULL

Lär av andras erfarenheter

Att leva i en bogemenskap handlar om vanligheter, men också om att hitta nya sätt att samverka med andra. Att utforma en bogemenskap handlar även om nya sätt att tänka.

Därför är det bra att det kommer allt fler utvärderingar av olika slag av nya och etablerade projekt. Boken om 100 Blomster och skriften Framtidens Coliving är två exempel. Men det finns fler.

Australiens första cohousingprojekt, **Wind Song**, har funnits i mer än tjugofem år. **Robin Allison**, som tog initiativet var då ensam mamma till två barn och ung arkitekt. Nu har hon skrivit "Cohousing for life. A practical and personal story of Earthsong Eco- Neighborhood/Cohousing for life". Det är en praktisk och personlig berättelse om Earthsongs ekogrannskap. Boken (som finns i ArkDes bibliotek) avslutas med en rad verktyg och förslag till arbetssätt för alla som vill starta en bogemenskap. Lika intressanta här som på andra sidan jordklotet.

Från Australien har cohousingidén spridits till Kina, berättar Robin Allison i ett avsnitt i boken.

Sedan länge finns också en växande cohousingrörelse i USA. Hemsidan, cohousing.org, har utvecklats till att bli en faktabank, full med artiklar om att hitta sitt kollektivhus, att skapa det, om vad det kan innebära att bo tillsammans och om hur man förvaltar och beslutar tillsammans och till sist också vad man kan tänka på när någon lämnar och någon flyttar in.

Ett av de nyare projekten i **USA**, **Quimper Village**, en bogemenskap för seniorer finns dokumenterat i boken "State of the art cohousing" med **Alexandria Levitt** och **Charles Durrett** som författare. Boken bygger på ett seminarium där de boende förmedlade hur de arbetat för att få till sitt projekt på rimlig tid (tre år). Den är full med praktiska erfarenheter och råd om hur man kan arbeta i USA för att så småningom flytta in i sin planerade bogemenskap. Allt är inte som i Sverige – men många av erfarenheterna är lika användbara här som där.

I **Danmark** pågår ett arbete med att få till stånd många bogemenskaper i hyresrätt för seniorer i samarbete med olika bostadsföretag och fastighetsägare. Initiativen kommer från fastighetsägarna, men avsikten är att de boende ska ta över, samarbeta och ta ansvar för verksamheten i huset efter inflyttningen (ett Real-daniaprojekt som vi skrivit en del om här i Bo tillsammans). Projektet utvärderas av etnologer för att alla inblandade ska få ökade kunskaper och möjligheter att förbättra sitt arbetssätt.

Nu har den första utvärderingen, av **Kamelia Hus** vid Gröntorvet i Köpenhamn, blivit klar. Här finns mycket att fundera kring. Oklarheter i planeringsprocessen och oklara förväntningar har lett till en del konflikter bland de boende bland annat kring hur det gemensamma köket ska användas. Men utvärderingen gör det möjligt att förbättra planeringsprocessen och har också mycket att lära oss i Sverige. Bo tillsammans kommer att fortsätta att följa!

KERSTIN KÄRNEKULL

Startargruppen bakom Quimper Village gjorde reklam via TV för sitt cohousingprojekt. En hittills oanvänd metod i Sverige.

Kollektivhus NU

BO TILLSAMMANS är föreningen Kollektivhus NU:s nyhetsblad. För detta nummer ansvarar Kerstin Kärnekull i samarbete med Anne Jalakas. Nästa nummer kommer ut i maj 2021.

Styrelsen i Kollektivhus NU

Ordförande:

Ulrika Egerö, Dunderbacken, Stockholm
ulrika.egero@gmail.com

Kassör:

Birgitta Nordström, Sockenstugan, Stockholm

Övriga styrelsemedlemmar:

Lotta Ahlén, Majbacken, Göteborg
Peter Bylund, Lagnö Bo, Trosa
Ann Mari Engel, Tullstugan, Stockholm
Mats Holmström, Sjöfarten, Stockholm
Eva Mertel Högberg, Stolplyckan, Linköping, suppleant
Linnea Wesslund, Tunnan, Borås, suppleant

Webbredaktörer: Kerstin Kärnekull, Färdknäppen, Stockholm och Anita Nilsson, Sjöfarten, Stockholm

Vill du prenumerera på Bo tillsammans? Skicka e-post till info@kollektivhus.se

På hemsidan www.kollektivhus.se finns listan över kollektivhus i Sverige och alla nummer av Bo tillsammans inklusive en innehållsförteckning och ett index, kollektivhus.se/category/bo-tillsammans

Medlemskap

Föreningar/kollektivhus betalar efter antal lägenheter, se hemsidan. Startargrupper betalar 200 kr/år och kan dessutom bli medlemmar i Föreningen för byggemenskaper utan extra kostnad. Enskilda personer kan bli stödmedlemmar för 100 kr/år, gärna mer som gåva. Plusgirokonto 43 88 62-5. Ange namn och e-post.

Kollektivhus NU på Facebook

Kollektivhus NU har en fansida, www.facebook.com

Det finns också en facebookgrupp där du kan söka eller annonsera om lägenheter i kollektivhus, "Kollektivhuslägenheter", och en diskussionsgrupp för oss i kollektivhus och startargrupper, "Kollektivhusforum".